

# Spis treści

## Rozdział I

### **Wprowadzenie do międzynarodowego projektu badawczego nt. „W poszukiwaniu prawnego modelu samozatrudnienia w Polsce. Analiza prawnoporównawcza”**

Tomasz Duraj

13

- 1. Uwagi wprowadzające 13
- 2. Skala i znaczenie samozatrudnienia jako nietypowej formy świadczenia pracy zarobkowej 14
- 3. Cele naukowe projektu badawczego 19
- 4. Znaczenie projektu badawczego 27
- 5. Koncepcja i plan badań naukowych 30
- 6. Metodyka 31
- 7. Działania publikacyjne i popularyzatorskie uczestników projektu badawczego 32
- Bibliografia 35

## Rozdział II

### **Samozatrudnienie w świetle prawa międzynarodowego i unijnego**

Mateusz Barwański

41

- 1. Uwagi wprowadzające 41
- 2. Źródła prawnej regulacji samozatrudnienia – standardy międzynarodowe i unijne 42
- 3. Pojęcie samozatrudnienia w świetle prawa międzynarodowego i unijnego 46
- 4. Ochrona samozatrudnionych w świetle prawa międzynarodowego i unijnego 51
  - 4.1. Ochrona samozatrudnionych w obszarze zdrowia i życia 51
  - 4.2. Ochrona samozatrudnionych w obszarze wynagrodzenia za pracę 60
  - 4.3. Ochrona samozatrudnionych w obszarze niedyskryminacji i równego traktowania 67
  - 4.4. Ochrona samozatrudnionych w obszarze uprawnień rodzicielskich 77
  - 4.5. Ochrona samozatrudnionych w obszarze prawa do wypoczynku 87
  - 4.6. Ochrona samozatrudnionych w obszarze uprawnień zbiorowych 91
- 5. Mechanizmy walki z fikcyjnym samozatrudnieniem w świetle standardów prawa międzynarodowego i unijnego jako środek służący poprawie warunków pracy 99

6. Uwagi podsumowujące	105
Bibliografia	107

## Rozdział III

### **Samozatrudnienie w świetle prawa obowiązującego w Zjednoczonym Królestwie** 121

Catherine Barnard, Despoina Georgiou

1. Uwagi wprowadzające	121
2. Trendy w samozatrudnieniu	123
2.1. Rodzaje samozatrudnienia	123
2.2. Płeć samozatrudnionych	124
2.3. Wiek samozatrudnionych	124
2.4. Zawody w ramach samozatrudnienia	125
2.5. Rozmieszczenie geograficzne samozatrudnionych	125
2.6. Pochodzenie etniczne samozatrudnionych	125
3. Definicje prawne	126
3.1. Uwagi wprowadzające	126
3.2. Indywidualne prawo pracy	126
3.3. Prawo o zabezpieczeniu społecznym i prawo podatkowe	129
4. Ramy prawne samozatrudnienia	131
4.1. Indywidualne prawo pracy	131
4.2. Prawo zabezpieczenia społecznego i prawo podatkowe	134
4.2.1. Uwagi wprowadzające	134
4.2.2. Składki	135
4.2.3. Świadczenia	136
4.3. Inne rozwiązania dla samozatrudnionych	139
5. Fikcyjne samozatrudnienie	141
6. Uwagi podsumowujące	144
Bibliografia	145

## Rozdział IV

### **Samozatrudnienie w świetle prawa niemieckiego i austriackiego** 149

Rolf Wank

Część I. Samozatrudnienie w Niemczech	149
1. Skala samozatrudnienia	149
1.1. Proporcja samozatrudnionych do pracowników	149
1.2. Powody wyboru samozatrudnienia	150
1.3. Badania empiryczne	150
1.4. Samozatrudnieni bez pracowników	151
1.4.1. Grupy zawodowe	151
1.4.2. Informatycy	151
1.5. Niepewność statystyk	152

2. Źródła uregulowań dotyczących samozatrudnienia	152
2.1. Prawo unijne	152
2.2. Konstytucja	154
2.3. Ustawodawstwo zwykłe	154
2.3.1. Prawo kartelowe	154
2.3.2. Ogólne prawo cywilne	155
2.3.3. Osoby o statusie podobnym do pracownika	155
2.3.4. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym	156
3. Definicja samozatrudnionych	156
3.1. Samozatrudniony jako odpowiednik pracownika	156
3.2. Sekcja 611 a BGB	157
3.2.1. Umowa o świadczenie usług, umowa o pracę i inne umowy	158
3.2.2. Powtórzenie cech umowy o świadczenie usług i umowy o pracę	159
3.2.3. Słownik synonimów	159
3.2.4. Rodzaj, sposób wykonania, czas i miejsce pracy (sekcja 611 a ustęp 1 zdanie 2 BGB)	162
3.2.5. Charakter pracy i ogólne spojrzenie na wszystkie okoliczności	163
3.2.6. Treść umowy i faktyczne wykonanie	163
3.2.7. Koncepcja klasy i <i>typus</i>	164
3.2.8. Definicja retrospektywna	164
3.3. Zatrudnienie na innej podstawie prawnej	164
3.4. Różne koncepcje pracownika i koncepcja „Beschäftigter”	165
3.5. Inne obszary prawa	165
3.6. Konkurencja pomiędzy obszarami prawa	166
3.7. Definicja samozatrudnionych w literaturze	167
3.7.1. Przeważająca opinia	167
3.7.2. Definicja celowościowa	167
3.8. Wnioski z analizy	169
4. Kategorie samozatrudnionych	170
4.1. Pracownicy i osoby podobne do pracowników (osoby o statusie podobnym do pracowników, zależni samozatrudnieni, zależni wykonawcy)	170
4.2. Osoby o statusie podobnym do pracownika	171
4.3. Samozatrudnieni bez pracowników	172
4.4. Odróżnienie od podobnych form organizacji	173
4.5. Pracownik chałupniczy	174
4.6. Stosunek dwu- i trójstronny	174
4.7. Definicja pracownika dla konkretnych branż	174
4.8. Konkurencja pomiędzy obszarami prawa	175
4.9. Gospodarka platformowa	175
5. Prawna ochrona samozatrudnionych	176
5.1. Indywidualne prawo pracy (prawo zatrudnienia)	176
5.1.1. Samozatrudnieni – uwagi ogólne	176
5.1.2. Osoby o statusie podobnym do pracownika	177
5.1.3. Pracownik wykonujący pracę chałupniczą	178
5.2. Zbiorowe prawo pracy	178

5.3. Prawo ubezpieczeń społecznych	178
5.4. Obszary ochrony	179
5.5. Prawo administracyjne i prawo karne	180
5.6. Rozważania na temat reformy	180
6. Skala fikcyjnego samozatrudnienia	181
6.1. Tło prawne	181
6.2. Tło ekonomiczne	182
6.3. Empiryczne badania społeczne	182
6.3.1. Powody ustawowe	182
6.3.2. Powody empiryczne	183
6.4. Wyjaśnienie faktów, kontrola i kary	183
 Część II. Samozatrudnienie w Austrii	 184
1. Skala samozatrudnienia	184
1.1. Dane	184
1.2. Samozatrudnieni bez pracowników	185
1.3. Ubezpieczenie społeczne	185
2. Prawne źródła regulacji dotyczących samozatrudnionych	185
2.1. Prawo unijne	185
2.2. Konstytucja	185
2.3. Zwyczajne akty prawne	185
2.3.1. Kodeks cywilny	185
2.3.2. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym	186
3. Definicja samozatrudnionych	186
3.1. Konstytucja	186
3.2. Zwyczajne akty prawne	186
3.2.1. Osobista podległość	187
3.2.2. Szczególne obszary prawa	188
3.2.3. Osoby o statusie podobnym do pracownika	188
3.2.4. Pracownicy chałupniczy	189
3.2.5. Konkurencja pomiędzy różnymi obszarami prawa	189
3.3. Definicja samozatrudnionego w literaturze	190
4. Kategorie samozatrudnionych	190
5. Prawna ochrona samozatrudnionych	191
5.1. Indywidualne prawo pracy	191
5.2. Zbiorowe prawo pracy	191
5.3. Prawo ubezpieczeń społecznych	192
6. Skala fikcyjnego samozatrudnienia	192
Bibliografia	192
 Rozdział V	 
<b>Samozatrudnienie w świetle prawa hiszpańskiego</b>	199
Aneta Tyc	
1. Uwagi wprowadzające	199

2. Pojęcie i typologia samozatrudnienia	201
2.1. Samozatrudnienie klasyczne	201
2.1.1. Cechy charakterystyczne samozatrudnienia	201
2.1.2. Podmioty włączone z mocy prawa	201
2.1.3. Podmioty wyłączone z mocy prawa	203
2.2. Samozatrudnienie ekonomicznie zależne	204
2.2.1. Pojęcie samozatrudnienia ekonomicznie zależnego	204
2.2.2. Cechy charakterystyczne samozatrudnienia ekonomicznie zależnego	204
2.2.3. Podmioty wyłączone z definicji samozatrudnienia ekonomicznie zależnego	206
2.3. Samozatrudnienie fikcyjne	206
3. Prawa zawodowe i prawa zbiorowe samozatrudnionych (reżim wspólny)	207
3.1. Źródła regulacji uprawnień samozatrudnionych	207
3.2. Prawa zawodowe samozatrudnionych	207
3.3. Obowiązki zawodowe samozatrudnionych	208
3.4. Umowa wiążąca samozatrudnionego z klientem	209
3.5. Prawa zbiorowe samozatrudnionych	209
3.5.1. Podstawowe prawa zbiorowe	209
3.5.2. Prawo zrzeszania się w stowarzyszeniu zawodowym	210
3.5.3. Rada ds. Samozatrudnienia	211
4. Status zawodowy samozatrudnionych ekonomicznie zależnych	212
4.1. Zawarcie umowy wiążącej samozatrudnionego ekonomicznie zależnego z głównym klientem	212
4.2. Umowy o interesach zawodowych	212
4.3. Prawo do wypoczynku samozatrudnionego ekonomicznie zależnego	214
4.4. Rozwiązanie umowy wiążącej samozatrudnionego ekonomicznie zależnego z głównym klientem	214
4.5. Uzasadnione przerwy w działalności zawodowej samozatrudnionego ekonomicznie zależnego	216
5. Uwagi podsumowujące	216
Bibliografia	218

## Rozdział VI

### **Samozatrudnienie w świetle prawa francuskiego i włoskiego** 221

Aneta Tyc

1. Uwagi wprowadzające	221
2. Samozatrudnienie w świetle prawa francuskiego	222
2.1. Ogólne ramy prawne funkcjonowania samozatrudnienia	222
2.2. Domniemania prawne a status samozatrudnionych	224
2.3. Problematiczne konstrukcje prawne a samozatrudnienie	225
2.4. Zakres uprawnień przysługujących osobom samozatrudnionym	227
3. Samozatrudnienie w świetle prawa włoskiego	229
3.1. Ogólne ramy prawne funkcjonowania samozatrudnienia	229

3.2. Problematyczne konstrukcje prawne a samozatrudnienie	232
3.3. Zakres uprawnień przysługujących osobom samozatrudnionym	235
4. Uwagi podsumowujące	236
Bibliografia	238

## Rozdział VII

### **Samozatrudnienie w świetle prawa węgierskiego** 241

Gyulavári Tamás

1. Uwagi wprowadzające	241
2. Krajowe przepisy o samozatrudnieniu: w cieniu stosunku pracy	241
2.1. Samozatrudnienie w strukturze prawnej stosunków zatrudnienia	242
2.2. Uprawnienia samozatrudnionych w zakresie ubezpieczenia społecznego	244
2.2.1. Ogólny system ubezpieczenia społecznego dla wszystkich pracowników	244
2.2.2. Tanie alternatywy dla ogólnego systemu	245
3. Skala samozatrudnienia na Węgrzech	247
3.1. Uwagi wprowadzające	247
3.2. Tendencje w samozatrudnieniu	248
3.3. Podatek KATA: niebezpieczna historia sukcesu	250
4. Ograniczona ochrona prawna samozatrudnionych na Węgrzech	251
4.1. Uwagi wprowadzające	251
4.2. Brakująca definicja samozatrudnienia	251
4.3. Ograniczona ochrona samozatrudnionych	253
4.4. Ubezpieczenie społeczne samozatrudnionych: prawa a koszty	254
5. Walka z fikcyjnym samozatrudnieniem na Węgrzech	255
6. Uwagi podsumowujące	259
Bibliografia	260

## Rozdział VIII

### **Samozatrudnienie w świetle prawa państw bałtyckich** 263

Ingrida Mačernytė Panomariovienė, Tatiana Wrocławska

1. Prawne unormowanie samozatrudnienia w systemie prawa Republiki Litewskiej	263
1.1. Uwagi wprowadzające	263
1.2. Definicje samozatrudnienia	264
1.3. Zakres uprawnień przysługujących osobom samozatrudnionym	270
1.4. Uwagi podsumowujące	274
2. Prawne unormowanie samozatrudnienia w systemie prawa Republiki Łotewskiej	275
2.1. Uwagi wprowadzające	275
2.2. Definicje samozatrudnienia	276
2.3. Zakres uprawnień przysługujących osobom samozatrudnionym	278
2.4. Uwagi podsumowujące	281

3. Prawne unormowania samozatrudnienia w systemie prawa Republiki Estonii	282
3.1. Uwagi wprowadzające	282
3.2. Definicje samozatrudnienia	283
3.3. Zakres uprawnień przysługujących osobom samozatrudnionym	284
3.4. Uwagi podsumowujące	288
4. Wnioski końcowe	289
Bibliografia	291

## Rozdział IX

### **Samozatrudnienie w świetle prawa polskiego – uwagi *de lege lata*** 295

Tomasz Duraj

1. Uwagi wprowadzające	295
2. Skala samozatrudnienia w Polsce	300
3. Źródła regulacji prawnej samozatrudnienia	301
4. Pojęcie (definicja) samozatrudnienia	311
5. Prawna ochrona samozatrudnionych	318
5.1. Zasadność ochrony samozatrudnionych	318
5.2. Obszary ochrony samozatrudnionych	321
5.2.1. Ochrona życia i zdrowia	321
5.2.2. Ochrona przed dyskryminacją i nierównym traktowaniem	329
5.2.3. Ochrona przed mobbingiem	340
5.2.4. Ochrona wynagrodzenia za pracę	343
5.2.5. Ochrona macierzyństwa i rodzicielstwa	355
5.2.6. Ochrona w zakresie prawa do wypoczynku	374
5.2.7. Ochrona praw zbiorowych	378
5.2.7.1. Uzasadnienie i zakres podmiotowy ochrony praw zbiorowych	378
5.2.7.2. Zakres przedmiotowy ochrony praw zbiorowych	384
5.2.7.2.1. Ochrona wynikająca z prawa koalicji – ogólne korzyści	384
5.2.7.2.2. Ochrona przed dyskryminacją z powodu przynależności do związku zawodowego lub pozostawania poza nim	385
5.2.7.2.3. Ochrona wynikająca z układów zbiorowych pracy	387
5.2.7.2.4. Ochrona w zakresie sporów zbiorowych pracy	389
5.2.7.2.5. Ochrona osób samozatrudnionych posiadających status działacza związkowego	391
5.2.7.3. Uwagi podsumowujące	398
6. Problem fikcyjnego samozatrudnienia w Polsce	400
7. Uwagi podsumowujące	409
Bibliografia	411

## Rozdział X

### **Prawny model samozatrudnienia w Polsce – perspektywa prawa ubezpieczeń społecznych**

429

Marcin Krajewski

1. Uwagi wprowadzające	429
2. Zabezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą	430
3. Autonomia systemów zabezpieczenia społecznego w UE	436
4. Preferencje dla osób prowadzących działalność gospodarczą w Polsce	438
5. Model zabezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą	444
6. Uwagi podsumowujące	449
Bibliografia	450

## Rozdział XI

### **Prawny model samozatrudnienia w Polsce – perspektywa prawa zatrudnienia**

453

Tomasz Duraj

1. Uwagi wprowadzające	453
2. Założenia ogólne prawnego modelu samozatrudnienia w Polsce	456
3. Założenia szczegółowe prawnego modelu samozatrudnienia w Polsce	462
3.1. Metoda regulacji prawnej modelu samozatrudnienia w Polsce	462
3.2. Siatka pojęciowa prawnego modelu samozatrudnienia w Polsce	466
3.2.1. Uwagi wprowadzające	466
3.2.2. Pojęcie „samozatrudniony”	467
3.2.3. Pojęcie „samozatrudniony ekonomicznie zależny”	470
3.3. Prawna ochrona samozatrudnienia w Polsce – uwagi <i>de lege ferenda</i>	480
3.3.1. Uwagi wprowadzające	480
3.3.2. Ochrona życia i zdrowia	481
3.3.3. Ochrona przed dyskryminacją i nierównym traktowaniem	486
3.3.4. Ochrona przed mobbingiem	489
3.3.5. Ochrona wynagrodzenia za pracę	492
3.3.6. Ochrona macierzyństwa i rodzicielstwa	497
3.3.7. Ochrona w zakresie prawa do wypoczynku	502
3.3.8. Ochrona praw zbiorowych	507
3.3.9. Inne uprawnienia samozatrudnionych	515
4. Podstawowe obowiązki samozatrudnionego	518
5. Prawne mechanizmy przeciwdziałania fikcyjnemu samozatrudnieniu	519
6. Odpowiedzialność za naruszenie przepisów normujących ochronę samozatrudnionych	529
7. Mechanizmy promocji samozatrudnienia w Polsce	532
8. Podsumowanie	535
Bibliografia	536